

iste saliens in montibus (Cant. II, 8). In primo transfiguratus est, ut scires quo tenderes; in secundo verba vitæ locutus est, ut scires qua pervenires; oravit in tertio, ut eundi et perveniendi bonam obtinere studeas voluntatem. *Scienti enim bonum, et non facienti, peccatum est illi* (Jac. IV, 17). Propterea sciens quoniam in oratione datur bona voluntas; cum videris quæ agenda sunt, ut convalescas ad agenda quæ videris, ascende tu ad orationem; ora instanter, ora perseveranter, sicut ille pernoctabat in oratione, et dabit Pater bonus spiritum bonum petenti se. Et vide quam utiliter orationis tempore etiam corporalis loci secretum quærimus, quando hoc ille non solum docuit verbo: *Intra, inquiens, in cubiculum tuum, et clauso ostio ora Patrem tuum* (Matth. VI, 6); sed et commendavit exemplo, nec domesticorum quemquam admittens, sed solus ascendens ad orationem.

12. Putas, poterimus aliquid amplius de ejus ascensionibus invenire? Poterimus utique. Volo enim ut nec jumentum ipsius sis immemor, super quod legitur ascendisse. Volo ut nec ipsam crucis ascensionem omittas. Nam et in illa exaltari oportebat Filium hominis. *Et ego, inquit, si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum* (Joan. XII, 32). Itaque cum jam et cognitio suppetit, et velle adjacet; quid ages, quod perficere bonum non invenis; sed asinini quidam et bestiales motus legem contrariam habent, et captivare te volunt? quid, inquam, facies super concupiscentiis irrationabilibus, quæ sunt in membris tuis? Urget te etiam cum jejulare consentis, gula illecebra; cum vigilare proponis, somnolentia premit. Quid faciemus huic asino? Asinum enim istud est, commune cum asinis; quia homo *comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis* (Psal. XLVIII, 13). Ascende, Domine, super asinum istum, conculca hos bestiales motus; quia domari debent, ne dominari prævaleant. Nisi enim calcati fuerint, conculcabunt nos; nisi premantur, opprimunt nos. Propterea sequere, anima mea, et in hac ascensione Christum Dominum, ut sub te sit appetitus tuus, et tu domineris illius. Nam ut in cælum ascendas, prius necesse est levare te super te, calcando carnalia desideria, quæ in te militant adversum te.

13. Sequere etiam ascendentem in crucem, exaltatum a terra, ut non solum super te, sed et super omnem quoque mundum mentis fastigio colloceris, universa quæ in terris sunt deorsum aspiciens et despiciens, sicut scriptum est: *Cernent terram de longe* (Isa. XXXIII, 17). Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ adversitates dejiciant. Absit tibi gloriari nisi in cruce Domini tui Jesu Christi, per quem tibi mundus crucifixus est: ut quæ mundus appetit, crucem reputes; et tu crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore.

14. Jam vero quid ex hoc restat, nisi ut ad illum

ascendas, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula? Dissolvi jam, et esse cum Christo, multo magis optimum. *Beatus vir cujus est auxilium abste.* ait Propheta ad Dominum; *ascensiones in corde suo disposuit, ibit de virtute in virtutem usque ad videndum Deum deorum in Sion* (Psal. LXXXIII, 6, 8). Hæc est ultima ascensio, in qua implentur omnia, sicut ait Apostolus: *Christus qui descendit, ipse est et qui ascendit, ut adimpleret omnia* (Ephes. IV, 10). Sed de illa ascensione quid dicam? Quo ascendemus ut ubi Christus est, et nos simus? Quid ibi erit? *Oculus, Deus, non vidit absque te quæ præparasti diligentibus te* (Isa. LXIV, 4; I Cor. II, 9). Desideremus hanc, fratres mei, suspiremus ad eam jugiter: et eo magis affectus vigeat, quo deficit intellectus.

923 SERMO V.

De intellectu et affectu.

1. Hodie sedenti in throno antiquo dierum, concessurus pariter oblatum est Filius hominis (Dan. VII, 13), et erit deinceps non modo germen Domini in magnificentia et gloria, sed et fructus terræ sublimis (Isa. IV, 2). Felix unio, et amplectendum ineffabilibus gaudiis sacramentum! Idem enim et germen Domini, et fructus terræ; idem ipse et Dei Filius, et fructus ventris Mariæ est; idem filius David, et Dominus, de quo hodie gaudium ejus impletum est. unde olim præciens aiebat: *Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis* (Psal. CIX, 4). Quomodo enim non germen Domini Dominus? Idem tamen et filius ejus, utpote fructus terræ sublimis, fructus virgæ quæ de radice Jesse processit. Hodie igitur suum hunc et hominis Filium apud semetipsum Pater clarificat claritate quam habuit, priusquam mundus fieret, apud ipsum (Joan. XVII, 5). Hodie Veritatem, quæ de terra orta est, cælum sibi redditam gloriatur. Hodie sponsus auferatur a filiis, et lugendum eis est, sicut ipse prædixit. Non enim poterant filii sponsi lugere, donec sponsus cum eis erat; sed venit dies ut auferatur ab eis, ut de cætero lugeant et jejument (Matth. IX, 15). Ubi illud jam, Petre, quod dixeras: *Domine, bonum est nos hic esse; faciamus hic tria tabernacula?* (Matth. XVII, 4) Ecce enim ingressus est amplius et perfectius tabernaculum, non manu factum, id est, non hujus creationis.

2. Quomodo ergo jam bonum est nos hic esse? Imo vero molestum est, grave est, periculosum est. Nimirum ubi malitiæ plurimum, sapientiæ modicum, si tamen vel modicum invenitur; ubi viscosa omnia, omnia lubrica, aperta tenebris, obsessa laqueis peccatorum; ubi periclitantur animæ, ubi spiritus affliguntur sub sole, ubi tamen vanitas est, afflictio spiritus est. Levemus igitur, fratres mei, levemus in cælum corda cum manibus, et ascendentem Dominum sequi velut quibusdam passibus devotionis et fidei contendamus. Erit enim cum sine mora, sine difficultate obviam illi in nubibus rapiemur, et id poterunt corpora spiritualia, quod merito interim

nequeunt spiritus animales. Nunc enim quantis conatibus corda levare necesse est; quæ quidem (ut miserabiliter satis in libro propriæ experientiæ legimus) et corruptio corporis aggravat, et terrena inhabitatio deprimit?

3. At forte tradendum est, quid sic levare cor, aut quemadmodum illud oporteat elevari; sed tradendum sane ab Apostolo potius quam a nobis. *Si surrexistis, inquit, cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram* (Coloss. III, 1, 2). Ac si manifestius dicat: *Si surrexistis, et coascendite; si convivitis, et conregnate. Sequamur, fratres, sequamur Agnum quocunque ierit; sequamur patientem, sequamur et resurgentem, sequamur multo libentius ascendentem. Crucifigatur vetus homo noster simul cum illo, ut destruat corpus peccati; ut ultra non serviamus peccato, mortificatis nimirum membris nostris, quæ sunt super terram. Sed et quomodo ipse resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. In hoc enim mortuus est et resurrexit, ut peccatis mortui, justitiæ vivamus.*

4. Cæterum quoniam vitæ novitas locum exigit tatiorem, et resurrectionis dignitas altiorem expetit gradum: sequamur etiam ascendentem, quætere videlicet et sapere quæ sursum sunt ibi ille est, non quæ super terram. Queris quis illa sit locus? Apostolum audi: *Quæ sursum est, inquit, Jerusalem libera est, quæ est mater nostra* (Galat. IV, 26). Vis scire quænam ibi sint? Visio pacis est. *Lauda, Jerusalem, Dominum; lauda Deum tuum, Sion: qui posuit fines tuos pacem* (Psal. CXLVII, 12, 14). O pax quæ exsuperas omnem sensum! o pax etiam super pacem! o mensura super mensuram, conferta, et coagitata, et 924 supereffluens! Compatere igitur Christo, anima Christiana: conresurge, coascende: quod est: *Declina a malo, et fac bonum, inquire pacem, et persequere eam* (Psal. XXXIII, 15). Sic nimirum Paulus in Actibus apostolorum de continentia, et justitia, et spe vitæ æternæ memoratur docuisse discipulos (Act. XXIV, 25). Sic veritas ipsa monet in Evangelio præcingere lumbos, lucernas accendere, et deinceps hominibus expectantibus Dominum suum similes inveniri (Luc. XII, 35, 36).

5. Cætera gemina quædam, si bene advertistis, ascensio nobis ab Apostolo commendatur, in eo quod et quætere, et sapere monuit, non infima, sed superna. Quam fortasse distinctionem nec ipse quoque Propheta præterisse omnino videbitur, dicens: *Inquire pacem, et persequere eam*, ut hoc sic pacem sequendam quætere, persequi inquisitam, quod est sapienda quætere, quæ sita sapere, quæ sursum sunt, non quæ super terram. Nimirum donec divisa sunt corda nostra, et multos interim sinus inveniuntur habere, nec sibi omnino coherere videntur; vel particulatim ea et membratim quodam modo levare necesse est, ut in superna illa Jerusalem colligantur, cujus participatio ejus in idipsum: ubi non tantum

singuli, sed et omnes pariter incipient habitare in unum, non modo scilicet non divisi in semetipsis, sed nec inter seipsos. Ecce enim ut tanquam principalia cordis ipsius membra distinguam, est intellectus in nobis, est et affectus; et hi quoque sæpius sibi invicem adversantes, ut alter summa petere, alter appetere infima videatur. Quantus vero is dolor quam gravis animæ cruciatus, dum sic distrahitur, sic dilaceratur, sic abrumpitur a seipsa, vel ex ea saltem, quam omnibus experiri in promptu est, corporis scissione concitiat, si quis in suo spiritu animadvertere perniciosam et periculosa insensibilitatem non neglexerit. Distrahuntur hominum crura, et longioris obice ligni removentur ab invicem pedes; et dum adhuc cutis integra manet, quis tamen ille est cruciatus?

6. Sic, sic affligi plangimus miseros, qui corporaliter inter nos conversantes, illuminati forte similiter, sed dissimiliter inveniuntur affecti. Intelligent pariter bona quæ faciant, sed non pariter diligunt intellecta. Nam de ignorantia, fratres, quænam excusatio nobis, quibus nunquam doctrina cœlestis, nunquam divina lectio, nunquam spiritualis eruditio deest? Quæcunque vera sunt, quæcunque pudica, quæcunque justa, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ; si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc discitis et accipitis, hæc auditis pariter et videtis, in exemplis videlicet et verbis eorum qui inter vos sunt perfecti, quorum et exhortatio, et conversatio plenius erudit universos. Utinam autem hæc, ut intellectum admonent moveant et affectum! ne sit intus amarissima contradictio, et divisio molestissima, dum hinc quidem sursum trahimur, sed retrahimur inde deorsum.

7. Nimirum advertere potes in omnibus fere religionis congregationibus viros repletos consolatione, superabundantes gaudio, jucundos semper et hilares, ferventes spiritu, die ac nocte meditantes in lege Dei, crebro suspicientes in cælum, et puras manus in oratione levantes, sollicitos observatores conscientiæ, et devotos sectatores bonorum operum: quibus amabilis disciplina, dulce jejuniæ, vigiliæ breves, labor manuum delectabilis, et universa denique conversationis hujus austeritas refrigerium videatur. Contra sane invenire est homines pusillanimes et remissos; deficientes sub onere, virga et calcaribus indigentes: quorum remissa lætitia, pusillanimitas tristitia est: quorum brevis et rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conversatio: quorum obedientia sine devotione, sermo sine circumspectione, oratio sine cordis intentione, lectio sine ædificatione: quos denique, ut videmus, vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frenat ratio, vix disciplina coercet. Nonne tibi horum vita inferno penitus appropinquare videtur, dum intellectu affectui, et affectu intellectui repugnante, necesse habent mittere manum 925 ad opera fortium, qui cibo fortium minime sustentantur, socii plane tribulationis, sed non consolationis? Exsurgamus, obse-

cro, quicumque hujusmodi sumus, resarciamus animas, spiritum recolligamus, abjicientes perniciosam tepiditatem, etsi non quia periculosa est, et Deo solet, ut interdum miserabiliter plangimus, etiam vomitum provocare; certe quia molestissima, plena miserie et doloris, inferno plane proxima, et umbra mortis jure censetur.

8. Si querimus quæ sursum sunt, etiam sapere et praelibare interim studeamus. Forte enim poterit intellectui et affectui non inconvenienter aptari, quod et querere quæ sursum sunt, et sapere admonemur, ut in principalibus, quemadmodum supra dictum est, membris suis nostra corda manibus quibusdam pii conatus et exercitii spiritualis levare studeamus ad Deum. Omnes, ni fallor, quæ sursum sunt querimus intellectu fidei et judicio rationis; sed non æque forsitan sapimus omnes quæ sursum sunt, tanquam inescati his quæ sunt super terram, violento quodam præjudicio affectionis. Unde enim ea, quam paulo ante ostendimus, animorum diversitas, tanta disparilitas studiorum, conversationum tanta dissimilitudo? Unde spiritualis gratiæ inopia tanta quibusdam, cum aliis copia tanta exuberet? Profecto nec avarus, nec inops est gratiæ distributor; sed ubi vacua vasa desunt, stare oleum necesse est. Undique sese ingerit amor mundi: cum consolationibus, imo desolationibus suis observat aditus, per fenestras irrui, mentem occupat, sed non ejus qui dixit: *Renuit consolari anima mea; memor fui Dei, et delectatus sum* (Psal. LXXVI, 3, 4). Præoccupatum nempe sæcularibus desideris animus delectatio sancta declinat; nec misceri poterunt vera vanis, aterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis, ut pariter sapias quæ sursum sunt, et quæ super terram.

9. Felices nimirum viri illi, per quos Dominica ascensio legitur præsignata, Enoch raptus (Eccli. XLIV, 16), et translatus Elias (IV Reg. II, 11). Felices plane, qui soli jam Deo vivunt, soli vacant intelligendo, diligendo, fruendo. Neque enim corpora quæ corrumpuntur, illas aggravant animas, aut terrena inhabitatio sensus eorum, tanquam multa cogitantes deprimit, qui cum Deo ambulasse noscuntur. Factum est impedimentum omne de medio, occasio universa sublata, materies nulla relicta est, quæ eorum affectum aggravet, vel deprimat intellectum. Nam et priorem ob hoc raptum Scriptura commemorat (48), ne forte vincat malitia sapientiam, et intellectus ejus vel anima ultra decepi valeat, aut mutari (Sap. IV, 11).

10. Nobis autem unde in his tenebris veritas, unde charitas in hoc sæculo nequam, in hoc mundo, qui totus positus est in maligno? Putas, erit qui intellectum illuminet, qui inflammet affectum? Erit utique, si convertamur ad Christum, ut velamen de cordibus auferatur. Hic est enim de quo scriptum est: *Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis* (Isa. IX, 2). Siquidem prioris ignorantiae tempora despiciens Deus, annuntiavit hominibus, ut (48) Vide supra serm. 3, num. 2.

omnes ubique agerent poenitentiam, secundum quod Paulus Atheniensibus tradit (Act. XVII, 30). Memento etenim Dei verbum et Sapientiam incarnatam: cujus utique opus erat toto illo tempore, quo videri in terris, et inter homines conversari dignata est ineffabilis illa virtus, illa gloria, illa majestas, illuminare oculos cordis, et suadere fidem hominibus prædicatione pariter et ostensione signorum. Denique *Spiritus Domini, ait, super me, ad evangelizandum pauperibus misit me* (Isa. LXI, 1). Et apostolis loquebatur: *Adhuc modicum lumen in vobis est; ambuladum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant* (Joan. XII, 35). Nec modo ante passionem, sed et post resurrectionem in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei (Act. I, 3); quando et sensum eis, ut Scripturas intelligerent, legitur aperuisse (Luc. XXIV, 45), intellectum potius informabat, quam purgabat affectum.

11. Quando enim ad spiritualia affici possent animales? Imo vero ne ipsam quidem meram lucem poterant aliquatenus sustinere, sed exhibere illis oportuit Verbum in carne, solem in nube, lumen in testa, mel in cera, cereum in laterna. Spiritus ante faciem illorum Christus Dominus, sed non utique sine umbra, in qua viverent interim inter gentes. Unde et Virgini legitur obumbrasse (Luc. I, 35.), ne vehementiori reverberata splendore, ad candidissimam illam lucem, purissimumque fulgorem, divinitatis, etiam illius aquilæ posset acies hebetari. Minime tamen vel nubes ipsa levis esse potuit otiosa, sed ea quoque usus est in salutem; et discipulorum animos, qui nec ad fidei intellectum sine aliqua mutatione affectus poterant promoveri, nec assurgere adhuc ad spiritualia prævalebant, in suæ carnis provocavit affectum: ut amore quodam humano operanti mira, mira loquenti homini adhererent, amore utique carnali adhuc, sed tam valido, ut cæteris omnibus prævaleret. Nimirum hic erat ille Moysi serpens, qui serpentes magorum Ægypti omnes pariter devoravit (Exod. VII, 12). Denique: *Ecce nos, inquit, reliquimus omnia, et secuti sumus te* (Matth. XIX, 27). Beati siquidem oculi, qui videbant Dominum majestatis in carne præsentem, auctorem universitatis inter homines conversantem, virtutibus coruscantem, infirmos curantem, maria calcantem, mortuos suscitantem, dæmonis imperantem, et potestatem similem hominibus conferentem; mitem et humilem corde, benignum, affabilem, misericordiæ visceribus affluentem, Agnum Dei peccatum non habentem, et omnium peccata portantem. Beatæ aures, quæ verba vitæ ab ipsius incarnati Verbi ore percipere merebantur, quibus enarrabat Unigenitus qui est in sinu Patris, et nota faciebat quæcunque audisset a Patre: ut fluentia doctrinæ celestis ab ipsius Veritatis purissimo fonte haurirent, universis postmodum gentibus propinanda, imo eructanda potarent.

12. Quid mirum, fratres, si implebat tristitia cor

eorum, cum ab eis sese pronuntiaret iterum, et adderet: *Quo ego vado, vos non potestis venire modo?* (Joan. VIII, 21.) Quidni concuterentur viscera, turbaretur affectus, hæsitaret animus, hæreret vultus, paveret auditus, nec omnino æquanimitè discessionis ejus sermo posset admitti, ut relinqueret eos, pro quo omnia reliquissent? Cæterum non ut maneret in carne, sed ut transferretur ad spiritum, totus ab eo ut illam carnem discipulorum fuerat collectus affectus, ut dicere esset aliquando: *Etsi cognovimus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus* (II Cor. V, 16). Unde et benignissimus ille magister blandis eos refovens consolationibus ait: *Rogabo Patrem meum, et alium Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis, qui vobiscum maneat in æternum* (Joan. XIV, 16); et item: *Ego veritatem dico vobis; expedit vobis ut ego vadam. Nisi enim abiero. Paracletus non veniet ad vos* (Joan. XVI, 7). Grande mysterium, fratres mei! Quid enim sibi vult: *Nisi ego abiero, Paracletus non veniet?* Itane invisus Paracletus præsentia Christi, aut contubernium Dominicæ carnis Spiritus sanctus horrebat, quæ sicut angelo prænuntiante cognovimus, nec concipi quidem, nisi eo superveniente potuerit (Luc. I, 35.) Quid est ergo: *Nisi ego abiero, Paracletus non veniet?* Nisi carnis præsentia vestris subtrahatur aspectibus, spiritualis gratiæ plenitudinem occupata mens non admittit non recipit animus, non capit affectus?

13. Quid vobis videtur, fratres? Si hæc ita sunt, imo quia ita sunt, audeat quis de cætero phantasticis quibusdam illecebris deditus, sectans lenocinia carnis suæ, carnis utique peccatricis, genitæ in peccatis, assuetæ peccatis, in qua denique bonum non est, illum pariter exspectare Paracletum? Audeat inquam, qui huic sterquilinio semper inhæret, qui carnem fovet, in carne seminat, canem sapit; illam nihilominus consolationem supernæ visitationis, torrentem voluptatis illum, illam sperare gratiam Spiritus vehementis, quam, ut Veritas ipsa testatur, nec cum ipsa quidem Verbi carne percipere ullatenus apostoli potuerunt? Errat omnino, si quis celestem illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balsamum huic veneno, charismata illa spiritus misceri posse hujusmodi illecebris arbitratur. Falleris, Thoma sancte, falleris, si videre, Dominum speras, ab apostolorum collegio separatus. Non amat Veritas angulos, non ei diversoria placent. In medio stat; id est disciplina et vita communi, communibus studiis delectatur. Usquequo, miser, diverticula captas, et consolationes propriæ voluntatis tanto labore queritas, tanto rubore mendicas? Et quid facio, inquis? Ejice ancillam, et filium ejus: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ (Gen. XXI, 10). Nulla, ut dictum est, conventio veritati et vanitati, luci et tenebris, spiritui et carni, igni et tepiditati.

14. Sed dum ille moratur, inquires, sine aliqua consolatione esse non possum. Imo vero si moram fecerit, exspecta eum; quia veniet, et non tardabit

(Habac. II, 3). Apostoli decem dies in hac expectatione sederunt, perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria, matre Jesu (Act. I, 14). Et tu igitur orare disce, disce querere, petere, pulsare, donec invenias, donec accipias, donec aperiatur tibi. Novit Dominus figmentum tuum: fidelis est, non te patietur tentari supra quam possis. Confido in ipso, quod si fideliter exspectaveris, nec diem decimum exspectabit. Præveniet certe in benedictionibus dulcedinis desolatam animam et orantem ut feliciter et non ad insipientiam tibi consolari renuens, in ipsius memoria delecteris, inebriatus ab ubertate domus Dei, et voluptatis ejus torrente potatus. Sic nimirum et Elisæus quondam orasse legitur, cum dulcissimum illud solatium, Eliæ præsentiam sibi plangeret subtrahendam. Sed considera diligentius quid oraverit, quidve responsum sit postulanti. *Oro, inquit, domine, ut fiat spiritus tuus duplex in me.* Nimirum duplicari ei spiritum oportebat, ut magistri abeuntis absentiam gratia duplicata suppleret. Unde et Elias ad eum: *Si videris, inquit, quando tollar a te, fiet quod petisti* (IV Reg. II, 9, 10). Duplicavit enim spiritum visio abeuntis, cum evidenter raptus in cælum, universa pariter ejus desideria secum tulit, ut inciperet ipse quoque jam sapere quæ sursum sunt, non quæ super terram. Duplicavit spiritum visio abeuntis, ut intellectui spiritualis jungeretur affectus, cum ipsa utique, cui potissimum inhærebat, carne raptus in cælum.

15. Quod evidentius in apostolis invenitur implementum. Ubi enim videntibus illis suis ille Jesus tam manifeste elevatus est, et ferebatur in cælum, ut nemo eorum opus haberet interrogare, Quo vadis? ipsa jam, ut ita dixerim, oculata fide edocti sunt supplices in cælum levare oculos, puras tendere manus, promissa sibi dona charismatum postulantes, donec fieret repente de cælo sonus advenientis spiritus vehementis, advenientis utique ignis, quem Dominus Jesus mittebat in terram, volens vehementer accendi. Constat siquidem eos et prius Spiritum accepisse, cum videlicet insufflavit eis, et dixit: *Accipite Spiritum sanctum* (Joan. XX, 22); sed spiritum plane fidei et intelligentiæ, non fervoris, quo magis illuminaretur ratio, quam inflammaretur affectio; quod duplicati utique spiritus opus fuit. Quos enim Verbum Patris disciplinam et sapientiam [alias scientiam] ante docuerat, et intellectu adimpleverat corda eorum; adveniens utique postmodum ignis divinus, et inveniens jam receptacula munda, infudit uberius dona charismatum, et in spiritualem omnino mutavit amorem, ut accensa in eis charitas fortis ut mors, jam non modo fores, sed ne ipsa quidem ora propter metum Judæorum claudere dignaretur. Cui nos gratiæ pro nostræ exiguitatis modulo præparantes, exinanire per omnia nosmetipsos, et a delectationibus miseris, et caducis consolationibus evacuare studeamus, dilectissimi, corda nostra: maximeque instante nunc die festo, et ferventius, et fiducialius unanimiter perseveremus in

oratione, ut sua nos visitatione, sua consolatione et confirmatione dignetur Spiritus ille benignus, spiritus dulcis, spiritus fortis, infirma roborans, aspera planans, corda purificans: qui cum Patre et Filio idipsum, sed non is ipse est: **928** ut tres unum,

IN FESTO PENTECOSTES.

SERMO I.

Quomodo Spiritus sanctus tria operatur in nobis.

1. Celebamus, dilectissimi, hodie Spiritus sancti solemnitate, tota cum jucunditate celebrandam, dignam omni devotione. Dulcissimum enim quiddam in Deo Spiritus sanctus est, benignitas Dei, et idem ipse Dens. Proinde si celebramus sanctorum solemniam, quanto magis ejus, a quo habuerunt ut sancti essent quotquot fuere sancti? Si veneramur sanctificatos, quanto magis ipsum sanctificatorem convenit honorari? Hodie itaque festivitas est Spiritus sancti, qua visibiliter apparuit invisibilis: sicut et Filius, cum sit nihilominus invisibilis in seipso, dignatus est exhibere se in carne visibilem. Hodie Spiritus sanctus revelat nobis aliquid de seipso, sicut ante de Patre et Filio aliquid noveramus: nam perfecta Trinitatis cognitio, vita æterna est. Nunc autem ex parte cognoscimus, reliqua credimus, quæ minime sufficimus comprehendere. Et de Patre quidem novi creationem, clamantibus creaturis: *Ipse fecit nos, et non ipsi nos* (Psal. cxix, 3). *Invisibilia enim Dei, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur* (Rom. i, 20). At vero æternitatem et immutabilitatem ipsius comprehendere multum est a me: lucem habitat inaccessibleem. De Filio autem magnum aliquid novi, ejus gratia, scilicet Incarnationem. Nam generationem ejus quis enarrabit? (Isa. liii, 8.) Quis comprehendat æqualem genitum genitori? Jam et de Spiritu sancto, si non processionem, quo ex Patre Filioque procedit (illa enim mirabilis facta est scientia ex me; confortata est, et non potero ad eam) (Psal. cxxxviii, 6), novi tamen aliquid, videlicet inspirationem. Duo enim sunt, unde procedat, et quò. Processio a Patre et Filio posuit tenebras latibulum suum; sed processio ad homines hodie cœpit innotescere, et est jam fidelibus manifesta.

2. Et prius equidem (quoniam sic oportebat) signis visibilibus invisibilis Spiritus suum declarabat adventum: nunc ejus signa quo spiritualiora sunt, eo magis congrua, eo magis videntur Spiritu sancto digna. Venit tunc super discipulos in linguis igneis, ut linguis omnium gentium verba ignea loquerentur, et legem igneam linguæ ignæ prædicarent. Nemo conqueratur quod minime nobis illa manifestatio Spiritus fiat: unicuique enim datur manifestatio Spiritus ad utilitatem (I Cor. xii, 7). Denique si dicere opus est, nobis ista manifestatio potius quam apostolis facta est. Ad quid enim illis necessariae

et unum tres esse verissime prorsus et fidelissime catholica Ecclesia fateatur, a Patre adoptata, a Filio desponsata, a Spiritu sancto confirmata, quibus ut una substantia, sic et eadem nihilominus gloria in sæcula sæculorum. Amen.

linguæ gentium, nisi ad conversionem gentium? Fuit in eis alia quædam manifestatio magis ad eos pertinet: et hæc usque hodie fit in nobis. Manifestum enim fuit indutos esse virtute ex alto, qui de tanta pusillanimitate spiritus ad tantam devenere constantiam. Non est jam fugere, non est abscondi propter metum Judæorum; constantius modo prædicant, quam delitescerent ante timidus. Denique mutationem illam dexteræ Excelsi manifeste declarat principis apostolorum prius quidem inter ancillæ verba formido, postmodum inter principum verbera fortitudo, *Ibant*, ait Scriptura, *gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati* (Act. v, 41): quem sane prius cum duceretur ad concilium, solum reliquerant fugientes. Quis dubitet advenisse Spiritum vehementem, qui mentes eorum invisibili illustraret potentia? In hunc modum etiam modo quæ Spiritus operatur in nobis, testimonium perhibent [*alias additur, in nobis*] de eo.

3. Quia igitur mandatum accepimus, ut declinantes a malo, faciamus quod bonum est (Psal. xxxiii, 13); vide quemadmodum **929** Spiritus in utroque adjuvat infirmitatem nostram: nam divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus (I Cor. xii, 4). Propterea ad declinandum a malo tria operatur in nobis; compunctionem, supplicationem, remissionem. Initium enim revertendi ad Deum poenitentia est, quam sine dubio spiritus operatur, non noster, sed Dei: idque et certa ratio docet et confirmat auctoritas. Quis enim cum ad ignem venerit algens, et fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne venisse calorem, quem habere non poterat sine illo? Sic ergo qui prius iniquitate erat frigidus, si postmodum fervore quodam poenitentiae accendatur, alium sibi spiritum, qui suum arguit et dijudicat, non dubitet advenisse. Habes hoc et in Evangelio, ubi cum loqueretur de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum: *Ille, inquit, arguet mundum de peccato* (Joan. xvi, 8).

4. Sed quid prodet poenitere de culpa, et non supplicare pro venia? Necesse est ut etiam hoc Spiritus operetur, dulcedine quadam spei replens animum, per quam fiducialiter postules nihil hæsitans. Visne ostendam tibi etiam hoc opus esse Spiritus sancti? Utique dum abest ille, tale aliquid in tuo spiritu non invenies. Denique ipse in quo clamamus: Abba, Pater: ipse qui postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus (Rom. viii, 15, 26). Et hæc

quidem in corde nostro. Quid autem in corde Patris? Sicut in nobis interpellat pro nobis; ita in Patre delicta donat cum ipso Patre, advocatus noster ad Patrem in cordibus nostris, Dominus noster in corde Patris. Itaque quod postulamus, idem ipse donat, qui donat ut postulemus: et sicut nos erigit pia quadam fiducia, ita Deum inclinat ad nos magis pia misericordia sua. Itaque ut omnino scias quia remissionem peccatorum Spiritus sanctus operatur, addi quod aliquando audierunt apostoli: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata remittuntur eis* (Joan. xx, 22). Et de malo quidem declinando sic.

5. Porro ad faciendum bonum quid in nobis Spiritus bonus operatur? Profecto monet, et movet, et docet. Monet memoriam, rationem docet, movet voluntatem. In his enim tribus tota consistit anima nostra. Memoria suggerit bona in cogitationibus sanctis, atque ita ignaviam nostram torporemque repellit. Propterea quoties hujusmodi suggestionem boni senseris in corde tuo, da honorem Deo, et age reverentiam Spiritui sancto, cujus vox sonat in auribus tuis. Ipse namque est qui loquitur justitiam. Et in Evangelio habes quia ille *suggeret vobis omnia, quæcunque dixerit vobis*. Et adverte quid præmiserit: *Ille vos docebit omnia* (Joan. xiv, 26). Dixeram enim quia docet rationem. Multi siquidem monentur, ut beneficiant; sed minime sciunt quid agendum sit, nisi adsit denuo gratia Spiritus sancti; et quam inspirat cogitationem, doceat in opus proferre, ne vacua in nobis sit gratia Dei. Sed quid? *Scienti bonum, et non facienti, peccatum est illi* [*alias additur gratia*] (Jac. iv, 17). Propterea non solum moneri et doceri, verum etiam moveri et affici ad bonum necesse est ab eo utique Spiritu, qui adjuvat infirmitatem nostram, et per quem in cordibus nostris diffunditur charitas, quæ est bona voluntas.

6. Itaque cum sic adveniens Spiritus totam possederit animam, suggerendo, instruendo, afficiendo, loquens semper in cogitationibus nostris, ut audiamus et nos quid loquatur in nobis Dominus Deus, rationem illuminans, voluntatem inflammans; non tibi videtur quia totam domum impleverint dispersitæ linguæ tanquam ignis? Nam in his tribus superius dictum est animam consistere totam. Sint autem dispersitæ linguæ propter multiplices cogitationes; sed earum multiplicitas et uno lumine veritatis; et uno charitatis fervore si tanquam ignis. Aut certe domus adimpletio fini potius reservetur, quando mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et superfluentem dabant in sinus nostros. Sed quando hæc erunt? Profecto cum completi fuerint dies Pentecostes. Felices vos, qui jam intrastis quinquagesimam requiei, et jubilæum annum. Fratres nostros loquor, quibus jam dixit Spiritus ut requiescant a laboribus suis. Etenim **930** hoc quoque inter ejus opera reperimus. Duo namque tempora celebramus, fratres; Quadragesimæ unum, alterum Quinquagesimæ: illud ante Passionem, istud post Resurre-

ctionem; illud in compunctione cordis et laments poenitentiae, istud in devotione spiritus et Alleluia solemnem. Prius quidem tempus ipsa est vita præsens, posterius vero quietem sanctorum significat, quæ est post mortem. Cum autem venerit illius quinquagesimæ finis, in iudicio scilicet et resurrectione, completis diebus Pentecostes, aderit plenitudo Spiritus, et totam replebit domum. Plena siquidem erit omnis terra majestate ejus, quando non solum anima, sed et ipsum corpus spirituale resurget, si tamen, juxta Apostoli monitum, dum adhuc est animale, fuerit seminatam (I Cor. xv, 44).

SERMO II.

De operibus Trinitatis super nos, et de triplici gratia Spiritus sancti.

1. Hodie, dilectissimi, cœli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel, et pluvia voluntaria segregata est hæreditati Christi (Psal. lxxvii, 9, 10). Spiritus enim sanctus procedens a Patre, largiori munere suæ majestatis in apostolo supervenit, et tribuit eis charismatum dona. Post magnificentiam enim resurgentis, post gloriam ascendens, post residentis sublimitatem, non restabat nisi ut expectata [*alias, expectationi*] justorum lætitia adveniret, et cœli numeribus cœlestes homines implerentur. Vide autem si non et sententiarum pondere, et verborum ordine hæc omnia Isaias longe ante prædixit. *Erit, inquit, in die illa germen Domini in magnificentia et gloria, et fructus terræ sublimis, et exultatio his qui salvati fuerint de Israel* (Isa. lv, 2). Germen Domini Jesus Christus [*alias, non germen Adæ*], solus de mundissimo conceptus semine; quia, etsi in similitudine carnis peccati, non tamen in carne peccati. Etsi filius carnis Adæ, non tamen filius prævaricationis Adæ; quia non fuit natura filius iræ, sicut reliqui omnes, qui in iniquitatibus sunt concepti. Istud ergo germen, quod de virga Jesse virore virgineo pullulavit, in magnificentia fuit, cum resurrexisset a mortuis; quia tunc, Domine Deus meus, magnificatus es vehementer, confessionem et decorem induens, amictus lumine sicut vestimento (Psal. ciii, 1, 2). Quanta autem ascendens gloria, cum medius angelorum et animarum sanctarum ad Patrem deduceris, et triumphatrice palma cœlis investus, susceptum hominem in ipsa divinitatis claudis identitate? Quis cogitet, nedum loquatur, quam sit fructus terræ sublimis in consensu ad dexteram Patris, quod utique cœlestium oculos reverberat naturarum, quod angelicus intuitus contremat, non attingit? Veniat ergo exultatio, Domine Jesu, his qui salvati sunt de Israel, apostolis tuis, quos elegisti ante mundi constitutionem. Veniat Spiritus tuus bonus qui sordes abluat, et infundat virtutes, in spiritu iudicii, et spiritu ardoris [*alias additur Dei*].

2. Eia igitur, fratres, cogitemus super nos et in nos opera Trinitatis ab initio mundi usque ad finem, et videamus quam sollicita fuerit illa majestas, cui administratio pariter et gubernatio sæculo-